

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravnški prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIII.

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., ČETRTEK, 18. DECEMBRA (DEC. 18), 1941

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 246

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Poveljstvo ameriške armade reorganizirano

Admiral Kimmel in dva generala odstavljene. Sovjetske armade zdrobile šest Hitlerjevih divizij in reokupirale Kalinin. Stalin sklical sejo članov vrhovnega vojnega sveta. Britska armada zadala težke udarce osiščni oboroženi sili v Libiji. Angleški letalci metali bombe na italijanska mesta

Washington, D. C., 18. dec.—Mornarični in vojni department sta naznanila drastično prenehanje poveljstva ameriške oborožene sile na Pacifiku. Admiral Husband E. Kimmel, poveljnik bojne mornarice na Pacifiku, je bil razrešen dolžnosti, na njegovo mesto pa je bil imenovan podadmiral Chester W. Nimitz, načelnik navalističnega biroja v Washingtonu.

Dalje sta bila odstavljena generala Walter C. Short in Frederick L. Martin, na njuna mesta pa sta bila postavljena generala Delos G. Emmons in Clarence L. Tinker. Mornarični tajnik Frank Knox in vojni tajnik Henry L. Stimson sta izjavila, da je bilo prenehanje poveljstva odredeno, da se pospeši reorganiziranje in ojačanje obrambe Havajskih in Filipinskih otokov.

Tokio, 18. dec.—Časnikarska agentura Domej poroča, da so japonski letalci danes zjutraj obnovili bombardiranje Hongkonga. Bombe, katere so vrhili, so porušile več vojaških objektov in zanetile požare.

Moskva, 17. dec.—Sovjetske armade so zdrobile šest Hitlerjevih divizij, okrog 90.000 vojakov, in reokupirale Kalinin, strateško mesto, ki leži 90 milj severozapadno od ruske prestolnice, pravi uradni komunik. Naše čete zasledujejo bežečega sovražnika, dostavlja komunik.

Zdrobitev Hitlerjevih divizij na centralni fronti je največja ruska zmaga v vojni z Nemčijo. Velika sovjetska protiofenziva je v teku na vseh fronti. Prej objavljeno poročilo se je glasilo, da so sovjeti reokupirali Klin, 50 milj severozapadno od Moskve, in pobili 13.000 nemških vojakov. Poleg Klina in Kalinina so Rusi reokupirali Volovo in več drugih mest in vasi na centralni fronti. Zasluge za reokupacijo strateških mest imata generala Fuskijevič in Mašlenikov, ki sta porazila nacistične čete v veliki bitki pri Kalininu. To mesto so Nemci zasedli v oktobru.

Druga vest pravi, da so Rusi zaplenili ogromne zaloge nemškega orožja in bojnega materiala. Plen vključuje veliko število topov, tankov in motornih vozil.

London, 17. dec.—Stalin je sklical sejo članov vojnega sveta, pravi sem dospelo poročilo iz Stockholm, Švedska. Glavni predmet razprave je velika ofenziva proti Nemcem, ki naj se bo po prej sestavljenih načrtih prišla prihodno spomlad. Stalin je zavzel stališče, da se ofenziva proti Nemcem prične takoj na vseh frontah.

Poročila o pripravah za ofenzivo so sledila vestem o strahoviti porazi Hitlerjeve oborožene sile na moskovski fronti. Ruski vojaški voditelji konfirirajo v Kujbiševu o načrtih glede invazije Nemčije, da se zlobo sovražnik na svojih tleh. Dornava se, da se ruski vojaški voditelji posvetujejo tudi o napovedi vojne Japonci. Sovjeti imajo zbrano močno pomoč pri Vladivostoku, ki vključuje več bojnih ladij in podmornic. Z letalskih oporišč pri Vladivostoku bi lahko ruski letalci uprizorjali napade na japonska mesta. Očitno je, da ruska strategija predvideva več operacij proti Nemčiji in Japonci.

Tokio, 17. dec.—Vojno poročilo

lo pravi, da je japonska artiljerija utihnila topove v Hongkongu, britski kronski koloniji in da so se japonske čete izkrcale v nekaterih krajih otoka.

List Nichi Nichi je danes citiral izjavo mornaričnega častnika Tominaga, da ameriške podmornice so aktivne v vodah v bližini Japonske. Te ogražajo japonske parnike in bojne ladje. Svarilo je, da morajo biti Japonci oprezní.

Manila, Filipini, 17. dec.—Admiral Thomas C. Hart, poveljnik ameriške oborožene sile na Filipinih, poroča, da so ameriške podmornice izvršile dva uspešna napada na japonske bojne ladje, ni pa pojasnil detajlov.

General Douglas MacArthur, vrhovni poveljnik ameriške oborožene sile na Filipinih, poroča, da so Japonci skušali izkrcati čete pri Viganu in Aparriju, kar pa se jim ni posrečilo. Poskus je bil storjen po japonskem bombardiranju iz zraka mornarične baze pri Olongapu, ki leži na severozapadni strani Manilskega zaliva.

Vojaške avtoritete so odkrile petokolonjske aktivnosti in aretirale 88 Filipincev. Trije so bili prijati zadnji ponedeljek na strehi-visokega poslopja v Manili, ko so dajali signale z zrcali Japoncem. Tajna policija je večer aretirala Ramona Mantila, voditelja protiameriške organizacije, ki je pri zaslišanju priznal, da je njegova grupa skušala pomagati Japoncem, da pridejo Filipinski otoki pod japonsko kontrolo.

Singapor, 17. dec.—Usoda severozapadnega dela Malajskega polotoka je na kocki. Uradni britski krogi priznavajo, da je situacija kritična. Japonci so napeli vse sile; da dobe malajske države pod svojo kontrolo.

Več tisoč japonskih vojakov se je izkrcalo na vzhodnem obrežju Malajskega polotoka. Srdite bitke divjajo med britskimi in japonskimi četami ob reki Mudi in v džungli province Pampang.

Kairo, Egipt, 17. dec.—Osma britska armada v Libiji je zadala težke udarce štirim nemškim in italijanskim divizijam v bitki, ki se je vršila 15 milj južnozpadno od Gazale. General Erwin Rommel je vrgel vso razpoložljivo oboroženo silo in tanke v boj, da ustavi prodiranje britskih in indijskih čet, a je bila vržena nazaj z velikimi izgubami.

Angleški letalci so večer metali bombe na italijanska mesta v Siciliji, ki so porušile več vojaških naprav. Bombe so padle na Brindisi, Taranto, Augusto in druga mesta.

Vlada pojasnila zasego španskega parnika

Washington, D. C., 17. dec.—Federalni zakladni department je naznanil, da je bila zasega španskega parnika Isla de Tenerife odredena na podlagi zakona o trgovini s sovražnikom. Zasega je sledila aretaciji kapitana parnika in članov posadke. Avtoritete so izjavile, da je bil parnik, ki je imel odrediti prihodno soboto iz newyorške luke proti Španiji, naložen s kontrabandom. Ta je vključeval radijske aparate in naprave za prenos radijskih poročil.

Tokio je hotel diktirati mir

Agentura Domej objavila pismo

Tokio, 17. dec.—Evidenca, da je admiral Isoroku Jamamoto, vrhovni poveljnik japonske bojne mornarice, nameraval diktirati mir Združenim državam na konferenci v Beli hiši, je bila danes razkrita po uradni časnikarski agenturi Domej.

"Strategijo iznenadenja, ki se je izkazala za učinkovito, je zasnoval admiral Jamamoto že pred enim letom," pravi Domej. "Admiral je poslal pismo svojemu zaupniku, ki je bilo potem objavljeno v listu Jomijuru. V tem je admiral dejal, da Japonska ne bo nikdar pozabila ponižanja, ki ga je doživela na londonski konferenci, ki se je vršila l. 1934. Takrat je bila razprava o pomorski razorožitvi. Kadar bo izbruhnila vojna med Japonsko in Ameriko, se ne bom zadovoljil samo z okupacijo Guama, Filipinskih otokov in San Francisca, temveč hočem diktirati mir Združenim državam v Beli hiši."

Obe japonski zbornici sta večerj soglasno odobrili vojni proračun v vsoti 2.800.000.000 jenov (okrog \$644.000.000). Finančni minister Okinobu Kaja je povedal poslancem, da je vlada storila vse potrebne korake za financiranje vojne proti Ameriki in Veliki Britaniji.

Mehiške baze na razpolago Ameriki

Senat apelira za narodno skupnost

Mexico City, 17. dec.—Predsednik Manuel Camacho je predložil kongresu v odobritev naredb, da Združene države in vse druge ameriške republike dobijo svobodni dostop do mehiških letalskih baz, zaeno pa naj kongres dovoli prehod ameriškim četam preko mehiškega ozemlja.

Senat je istočasno objavil manifest, v katerem udiha po osiščni sili in apelira za narodno enotnost v tej krizi. Manifest opozarja mehiško ljudstvo, da bo moralo doprinesati trtve v obrambo za svojo neodvisnost in svobodo zapadne hemisfere.

Predsednik Camacho je dejal, da so naredb, predložene kongresu v odobritev, v skladu z zaključki, ki so jih sprejeli reprezentantje ameriških republik na konferenci v Havani, Kuba, preteklo leto. Te določajo, da imajo bojne ladje ali letala vsake ameriške države dostop do mehiških luk in letalskih baz.

Camacho je večerj imenoval delegacijo enajstih članov, ki bo zastopala Mehiko na konferenci ameriških republik, ki se vrši v Rio de Janeiru, Brazilija, prihodnji mesec. Zunanji direktor je naznanil, da je ugodil tretjemu nemškemu apelu, naj švedsko poslanstvo prevzame nadzorstvo nad nemškimi interesi v Mehiki. Mehiška vlada je pretrgala diplomatske odnose z Nemčijo, Italijo in Japonci.

Potres zamajal japonski otok

Tokio, 17. dec.—Agentura Domej poroča, da je potres zamajal južni del otoka Formoze. Veliko število ljudi je bilo ubitih in ranjenih in mnogo poslopj porušenih in poškodovanih. Zeleniške komunikacije med mestom Kago in luko Tainan so pretrgane. Formoze, kjer ima Japonska letalske baze, s katerih letalci uprizorjajo napade na Filipinske otoke, leži 200 milj severno od Luzona, največjega filipinskega otoka.

RAZPRAVA O REVIZIJI NABORNEGA ZAKONA

Moški v starosti 19 do 44 let podporženi vojaški službi

CENZURA TISKA IN KOMUNIKACIJ

Washington, D. C., 17. dec.—V obeh kongresnih zbornicah se je pričela razprava o reviziji nabornega zakona, v smislu Rooseveltovih priporočil. Ta vsebuje pismo, ki ga je predsednik naslovil voditeljem kongresa. Priporočila so, da kongres revidira naborni zakon tako, da bodo vsi moški v starosti 19 do 44 let podporženi vojaškemu vezbanju in službi v armadi.

Senatni odsek za militaristične zadeve je soglasno odobril Rooseveltova priporočila, prav tako senatni odsek. Pričakuje se, da bo kongres sprejel načrt glede revizije nabornega zakona po kratki debati.

Druga sugestija je, da se vsi moški, ki so stari 18 let in oni, ki še niso stari 65 let, registrirajo za pomožno službo v oboroženi sili in za dela v vojnih industrijah.

Predsednik Roosevelt je večerj, da bi čakal odobritev s strani kongresa, odredil omejevanje cenzuro tiska, radia, pošte in vseh drugih komunikacij med Ameriko in tujimi državami. Odredbo je označil za deloma prostovoljno in deloma mandatorično.

Na konferenci časnikarji je Roosevelt naglasil, da ve, da Američani so proti cenzuri in da jo sovražijo prav tako kot vojno, toda izkušnje v tej deželi in vseh drugih, ki so v vojni, so demontirale potrebo delne cenzure.

Roosevelt je že imenoval direktorja za cenzuro. Ta je Byron Price, glavni urednik časnikarske agenture Associated Press.

Chicago, 17. dec.—Iz strateških razlogov, ki so velikega pomena za vojne operacije v zraku in na morju, bodo informacije o vremenu drastično omejene. Zadevno naznanilo je večerj objavil O. T. Lay, načelnik tujakinskega vremenskega biroja. On je dejal, da je dobil zahtevne instrukcije od F. W. Reichertera, načelnika federalnega vremenskega urada v Washingtonu, D. C. Odredba velja za kontinentalno Ameriko in Havajsko otočje. Izjema bo le v izrednih slučajih, ko je treba javnost informirati o viharjih in orkanih, da se zaščiti civilno prebivalstvo. Vremenski napovedovalci bodo omejili poročila na 24 ur vnaprej, ne na 48 ur kot doslej.

Autoritete svare sovražne tujce

Chicago, 17. dec.—Distriktni federalni pravdnik J. A. Woll je posvaril sovražne tujce, da bodo aretirani in strogo kaznovani, ako bodo kršili določbe Rooseveltove zadržanja Nemcev, Italijanov in Japoncev. "Važno je, da so vražnji tujci vedo, kaj določa zakon in se mu pokore," je rekel Woll. "Krsilce čaka stroga kazen."

Zivila za prebivalce Havajskih otokov

Washington, D. C., 17. dec.—Havajski delegat Samuel W. King je bil informiran, da je predsednik Roosevelt določil \$10.000.000 za kupovanje živil in drugih potrebščin, katere bodo poslane prebivalcem Havajskih otokov. Izvedba naloge je bila poverjena federalni upravi za dobavo živil. Ta bodo kupljena v Združenih državah in poslana Japončanom.

Nadaljnje eksekucije v Jugoslaviji

Bombna eksplozija v uradu nacijske policije

London, 17. dec.—Radijsko poročilo iz Berlina citira vest iz Beograda, da je nacijsko sodišče obsodilo nadaljnjih 64 oseb, med temi sedem žensk, v smrt v Jugoslaviji. Vse so bile ustreljene. Nadaljnjih 150 oseb so nemške oblasti aretirale, ki bodo najbrže tudi ustreljene. Vsi prizadeti so označeni kot "komunisti in rebeli".

New York, 17. dec.—Radijsko poročilo iz Pariza pravi, da je bilo šest Nemcev ubitih pri bombni eksploziji, ki se je pripetila v glavnem stanu nacijske tajne policije v pariskem predmestju.

Preiskovalni odbor imenovan

Vrhovni sodnik Roberts izbran za načelnika

Washington, D. C., 17. dec.—Predsednik Roosevelt je sinoči imenoval odbor petih članov, ki bo vodil preiskavo in dognal, kdo je odgovoren za poraz ameriške oborožene sile v Pearl Harborju, Havaj.

Za načelnika odbora je bil izbran Owen J. Roberts, član federalnega vrhovnega sodišča. Ostali člani odbora so general Frank R. McCoy, general Joseph T. McNarney, podadmiral William H. Standley in podadmiral Joseph M. Reeves.

Po izjavi mornaričnega tajnika Franka Knoxa je naloga odbora, da ugotovi, ali poveljniki bojne mornarice in armade v Pearl Harborju niso bili pripravljani na japonski napad, ali pa so zanemarili svojo dolžnost. Knox, ki je obiskal Havajske otoke, je objavil, po povratku v Washington poročilo o ameriških izgubah. On je povedal, da armada in bojna mornarica nista bili na straži in to je vzrok velikih izgub.

Roosevelt je sinoči naznanil, da se bodo člani preiskovalnega odbora danes sestali v Washingtonu in potem odpotovali na Havajske otoke. Ali bo odbor vodil javno zaslihanje, ni znano.

Angleški tisk kritizira vlado

Zahteve glede premešanja poveljstva

London, 17. dec.—Vodilni angleški listi ostro kritizirajo Churchillovo vlado in njeno vojno politiko, obenem pa zahtevajo drastično čištko v vrhovnem poveljstvu oborožene sile. List News-Chronicle trdi, da je pomankanje kooperacije med vojaškimi poveljniki odgovorno za izgubo letalisk in bojnih ladij v vojni z Japonci.

"Obramba Singapora ne more biti uspešna, če ne bo poveljstvo premešano," pravi omenjeni list. "Pomanjkljivosti, ki so se pokazale v vojnih operacijah na Pacifiku, je treba odpraviti."

Razkačeni poslanci, med temi konservativci, člani Churchillove stranke, niso dobili zadovoljivega pojasnila od vlade, ko so zahtevali izjavo, kdo je odgovoren za angleške izgube na Pacifiku. Izsliti niso mogli niti informacije, kdo je poslal bojni ladji Prince of Wales in Repulse v akcijo proti Japoncem brez zaščite bombnikov? Obe ladji so Japonci potopili.

Voditelji ADF za mir v delavskih vrstah

Domače vesti

Nagla smrt pri delu

Walsenburg, Colo.—Dne 12. decembra je pri delu v premo-govniku naglo umrl za srčno kapjo Anton Stajduhar, star 48 let in rojen v Razdrtu na Notranjskem. Tukaj zapuša ženo, dva sinova in hčer.

Nov grob v Bridgeportu

Bridgeport, O.—Dne 16. t. m. je po dolgi in težki bolezni umrl Jos. Straus starejši, star 66 let in rojen v Trečnem pri Žužemberku na Dolenjskem. V Ameriki je bival 46 let in tukaj zapuša ženo, dva sinova, dve hčeri in tri brate. Bil je član društva 13 SNPJ.

Avna neuroča v Clevelandu

Cleveland.—Mladi 24-letni rojak Pavel Renko in njegovo 16-letno dekle Mary Mauser sta bila dne 14. decembra težko pobilta, ko je avtomobil, v katerem sta se vozila, spodrsnil po mokri ulici in se zaletel v voz ulične železnice. Oba sta bila odpeljana v bolnišnico, avto pa je tako razbit, da ni vreden poprave. Renko je izučen letalec.

Argentina zatre osiščno propagando

Politika stroge nevtalnosti zavržena

Buenos Aires, Argentina, 17. dec.—Predsednik Ramon S. Castillo je dejal, da bo propaganda v prilog državam, ki so zavojevane v vojni z Ameriko, zatrta, ker je v nasprotju z nedavno uveljavljenimi dekreti.

Castillova administracija je zadnji teden opustila politiko stroge nevtalnosti z deklaracijo, da je Argentina nezavezojevana zaveznicu Združenih držav v vojni proti Japonci, Nemčiji in Italiji. Takrat je tudi naznanila, da so argentinske luke odprte ameriškim bojnim ladjam.

Na sestanku z reporterji, ki so ga vprašali, ali namerava Argentina oklicati izjemno stanje, je Castillo odgovoril, da se bo to zgodilo, ako bo položaj zahteval. Začasno ne bo odredil nobene drastične akcije proti Japoncem, Nemcem in Italijanom v Argentini, če se bodo pokorili vladnim odredbam.

Castillo je dalje rekel, da se bo trgovina med Argentino in Ameriko vršila na predvojni bazi. Vprašanja in problemi, nanašajoči se na kooperacijo med latinjskimi republikami in Ameriko, bodo predmet razprave na vseameriški konferenci.

Podmornica potopila španski parnik

Madrid, Španija, 17. dec.—Holandska podmornica v službi britske bojne mornarice je napadla in potopila španski ladjo za prevažanje olja Badalona, ko se je nahajala v bližini španskega obrežja. Skoro vsi člani posadke so se rešili. Vlada izraza bojazn, da je bil tudi parnik Campalás, ki ga pogrešajo že dva meseca, potopljen.

Kostarika priporoča sklicanje konference

San Jose, Kostarika, 17. dec.—Zunanji urad se je izrekel za sklicanje konference reprezentantov držav Centralne Amerike. Ta naj bi se pričela 20. decembra v Guatemala Cityju pred sestankom predstavnikov vseh ameriških republik v Rio de Janeiru, Brazilija.

Vse unije naj sodelujejo pri obrambi Amerike

USTANOVITEV VOJNEGA ODBORA

Washington, D. C., 17. dec.—Eksekutiva Ameriške delavske federacije je sinoči apelirala na Kongres industrijskih organizacij za spravo, "da bodo vse delavske unije lahko sodelovale v največjem obsegu pri skupni obrambi Amerike, ki je v smrtni nevarnosti."

Apel je bil objavljen na predvečer konference med reprezentanti delavskih organizacij in industrijev, katero je sklical predsednik Roosevelt in katera se prične danes v Washingtonu. Na tej bo razprava o preprečitvi stavk in izporov v industrijah, ki so udeležene v proizvodnji bojne opreme, dokler bo trajala vojna.

Ponudba za mir v vrstah organizirane delavstva je v soglasju z deklaracijo o delavski vojni politiki, katero je objavil eksekutivni svet ADF. Predsedniki in uradniki vodilnih unij ADF so odobrili deklaracijo.

Voditelji CIO še niso komentirali apela ADF, izjavili pa so, da bodo pojasnili svoje stališče na konferenci reprezentantov delavskih organizacij in industrijev. Te se bo udeležilo dvanajst predstavnikov ADF in CIO in dva zastopnika vlade, katera je izbral predsednik Roosevelt.

"Naše stališče je, da v krizi, v kakršni se Amerika sedaj nahaja, ne sme biti razkola v vrstah organizirane delavstva," pravi deklaracija ADF. "Iz tega razloga apeliramo za enotnost v delavskem gibanju in za skupno obrambo Amerike, ki je v smrtni nevarnosti. Z naše strani bomo storili vse za dosego enotnosti. Vse razlike in vsi spori, ki so ustvarili dva tabora med organiziranimi delavci, morajo biti likvidirani v interesu narodne obrambe."

Vsi dosedanji napori, da prireda glavni delavski organizaciji skupaj, so se izjalovili. Voditelji ADF so se izrekli proti represivni protidelavski zakonodaji kot metodi, ki naj bi zamajala nepretrgano produkcijo orožja, ki ga Amerika potrebuje v borbi proti osiženim silam, objubil pa so, da se bodo odpovedali pravici do stavke. Vsa nastala sporna vprašanja med unijami in delodajalci so pripravljeni predložiti vladnim posredovalnim odborom v izravnavo.

"Mi bomo vodili boj proti sprejetju načrtov, ki bi oropali delavce njihove ekonomske sile," je rekel William Green, predsednik ADF. "Kadar vlada apelira na nas, naj se pristojevo odrecemo pravici do stavke, je naš odgovor pritrdilen."

Green je sugestiral tudi ustanovitev delavskega vojnega odbora, v čigar področje naj bi spadala izravnavna vseh nastalih sporov. Ta naj bi slišel onemu, ki je bil ustanovljen v prvi svetovni vojni in kateri je uspešno funkcioniral.

Chicago, Ill., 17. dec.—Čez 20.000 članov unije Building Service Employees se je sinoči udeležilo masnega shoda v Stadionu in objubililo neomejeno lojalnost Ameriki, obenem pa so dali zagotovilo, da bodo storili, kar se od njih pričakuje v tej vojni. Na shodu je govoril župan Kelly, katerega je predstavil udeležencem William L. McFetridge, predsednik unije. Drugi govornik je bil Victor A. Olander, tajnik državne delavske federacije.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNICE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izvan Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cincero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (December 31, 1941), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Ne lova na čarovnice!

Novi čikaški jutranji dnevnik The Chicago Sun je pred nekaj dnevi objavil v uvodniku resno svarilo, ki ga mi podčrtamo v polni meri.

Gre namreč za varstvo poštenih ameriških državljanov nemškega, italijanskega in japonskega porekla.

List je opozoril na vest, da so Kitajci in Filipinci v San Franciscu formirali policijo, da bodo na prsih nosili posebne znake, kadar se-pokazejo na ulici; to bodo storili z namenom, da jih nadežji ne bodo smatrali za Japonce in jih pretepal. Zgodilo se je, da je bil Kitajec tepen, ker so ga imeli za Japonca.

Ne gre pa samo za nedolžne Kitajce in Filipince, katerih ne znajo ločiti od Japoncev, marveč gre tudi za prav tako nedolžne Japonce, ki so bili rojeni in Ameriki, so ameriški državljanji, ne vedo ničesar o japonskem militarizmu in so pripravljeni govoriti se za Ameriko, ker druge domovine ne poznajo in nimajo.

Prav tako gre za tisoče in tisoče Italijanov in Nemcev, tukaj rojenih in priseljenih, ki nočejo imeti ničesar skupnega z Mussolinijem in ne s Hitlerjem; ti Italijani in Nemci so čisto nedolžni glede zločinov, ki jih počenja fašisti in nacisti njune narodnosti v Evropi. Res je, da se med njimi skrivajo petokolonci, toda zaradi tega ne smejo trpeti pošteni ameriški Italijani in Nemci, ki nimajo s petokolonci nobenega opravka.

Za ameriške Slovence je važno še nekaj. Ko so Združene države napovedale vojno Nemčiji in Italiji, so ustavile pošto ne samo v omenjeni dve sovražni državi, temveč tudi v vse tiste dežele, ki so danes okupirane po Nemcih in Italijanah. Ameriška pošta za Slovenijo je torej zaprta, dokler bo trajala vojna, čeprav vlada Združenih držav ne priznava tiste okupacije. Drugačen status pa morda pripisejo našim Primorcem, katerih rojstni kraj je že 23 let pod Italijo in aneksijo Primorske je Amerika priznala.

Prepričani smo, da se ne bo nihče spotikal nad našimi Primorci in jih štel za Italijane, ker ne bo najmanjšega vzroka za to, toda možno je, da bi imeli kakšno sitnost oni, ki še niso ameriški državljanji.

Za časa zadnje vojne je Amerika delala velike napake. Mnogim slovenskim priselencem je bila storjena krivica, ker so jih smatrali za "sovražne Avstrijce"—največ zaradi stupidnih ovadb—in nekaj je bilo zaprtih in interniranih, še več rojakov je pa bilo čisto po nedolžnem fizično napadenih in nadežji so tudi udri v dvorane ter razbili pohištvo in uničili knjige.

The Chicago Sun apelira na oblastnike, naj pod strogo kaznijo prepovedo vsako privatno policiranje v imenu prenapetega patriotizma. Mirni ljudje, ki nočejo nikomur nič hudega, morajo imeti mir pred prenapetimi, katerih je največ med mladino. Edino policija ima pravico zasledovati in izpraševati sumljive ljudi.

Upajmo, da se je Amerika spametovala od zadnje vojne in ne bo več iskala "čarovnic" za vsakim grmom in pod vsako posteljo.

Irci so še vedno nevtralni...

Ko je izbruhnila vojna med Japonsko, Nemčijo in Italijo na eni strani in Združenimi državami na drugi, je predsednik irske vlade Eamon de Valera naznanil, da Irska ostane tudi v tem slučaju nevtralna.

Čudovita je ta irska nevtralnost! Vsi dominijoni Velike Britanije so že pred dvema letoma in tremi meseci stopili v vojno z Anglijo vred, le edina Irska je rekla, da ji ni treba vojne in je lahko nevtralna.

Da je irska "nevtralnost" velika hinavščina, so pokazali ameriški Irci—seveda ne vsi—ki so se zadnjih 27 mesecev odprto navduševali za Hitlerja in za poraz Anglije. Bili so ameriški Irci—med njimi katoliški župniki, škofje in kardinali—ki so najbolj metali Rooseveltu polena pod noge in tvorili hrbtnice v znani apizarski opoziciji America First.

Danes so ameriški Irci tiho. Japonske bombe, ki so padle na Pearl Harbor, so jim zavezale jezik. Opozicija America First se je razpustila in njeni voditelji zdaj vpijejo po maščevanju nad Japonci. Ampak to niso povsem irski glasovi. Ali je zaupati Ircem, ki smrtno sovražijo Anglijo, da so se čez noč izpremenili in bodo zdaj iskreno podpirali ameriško vlado in vojno?

Po našem skromnem mnenju bodo najbolj fanatični Irci ovirali vojno toliko časa, dokler bo Irska "nevtralna"—kajti jasno so pokazali, da so bolj zvesti vladi Irske kot pa svoji ameriški vladi.

Ameriška diplomacija mora iti takoj na delo in prepričati voditelje Irske, da je njihova igra "nevtralnosti" blazno početje, ki je zdaj Ameriki prav tako nevarno kakor je Angliji. V interesu Amerike je, da je irskih komedij čim prej konec.

Kri ni voda! Odpri roke, odpri arce, otiraj bratovske solze! Darujte v sklad slovenske sekcije Jugoslovanskega pomožnega odbora!

Kri ni voda! Prijatelj se spozna v nesreči! Strašna nesreča je zadela naše ljudi v stari domovini. Pomagajte jim! Prispevajte v sklad slovenske sekcije Jugoslovanskega pomožnega odbora!

Glasovi iz naselbin

"Feather party" in božičnica

Detroit.—Odbor Slovenskega narodnega doma na John R priredi na 20. dec. tako zvan "feather party", začetek ob 6. zvečer. Ves prebitek gre v korist SND.

Ženski odsek SND pa priredi božičnico 21. dec. popoldne. Starši, pripeljite svoje male, da jih obdari Miklavž. Naj imajo otroci veselje, dokler ga lahko še imajo. Kot izgleda, se je ta vojna vihra zanesla tudi k nam in ne ve se, kako in kdaj se bo vse to končalo.

Leto 1941 se bliža koncu. Kaj nam prinese novo leto, nič ne vemo. V teh nemirnih časih smo še bolj potrebni razvedrila in prijetne družbe, v kateri se razgovorimo in tolažimo drug drugega. V Slovenskem domu vedno najdete prijazno družbo. V tem našem središču se lahko shajamo in po svoje zabavamo, kakor tudi kakšno pristno slovensko zapojemo.

Vsi Slovenci v Detroitu in okolici ste vabljeni, da si rezervirate mize za starega leta večer, da skupaj pričakamo novega leta. Izvrstna godba in dobra postrežba vam je zagotovljena.

Frank Bole, 121. odbornik SND.

Letna seja društva 126

Cleveland.—V nedeljo, 21. dec., se vrši letna seja društva Cleveland 126 SNPJ. Članstvo je pozvano, da se jo udeleži. Na tej seji bomo izvolili odbor za bodoče leto in enako tudi zastopnike k raznim ustanovam, v katere je društvo zainteresirano. Drugič je običaj, da se na tej seji napravijo zaključki, po katerih se društvo ravna v bodočem letu.

Dolžnost vsakega člana in članice je, da poseđa društvene seje. Ker nekateri člani omalovažujejo to točko pravil, je priporočljivo, da se udeleži vsaj letne seje. Vsi člani, ki se udeležijo te seje, bodo deležni nekaj, kar razdeljenih bo več stvari med članstvo, to je, ako boste ostali na seji do konca. Seja se vrši kot običajno v dvorani št. 2 SND na St. Clairju, pričetek ob 8:30 zjutraj.

J. F. Terbizan, predsednik.

Iz metropole

Cleveland.—Zadnjič sem poslal dva dopisa iz hotela Commodore Perry, Toledo, O. Te dni sem poslušal predsednika Roosevelta, ki je naznanil, da smo v vojni, in to z narodom, kateremu smo pomagali do tako zvane civilizacije in svetovne moči, ker smo ga pričeli "modernizirati" pred 80 leti.

Danes gledam slike v meščanskem listu, ki prikazujejo zgodovinsko potovanje Mathe-wa C. Perryja, poveljnika dveh ameriških bojnih ladij, s katerimi je prinesel "civilizacijo" Japoncem. To je bilo leta 1853. To je bil važen zgodovinski dogodek, ker so Japonci prvič po dve sto letih dovolili tujim ladjam dostop v njih luke. Prej namreč niso hoteli imeti nobenih stikov z zunanji svetom in je njih "nebeška" vlada prepovedala celo Japoncem gradnjo večjih ladij, ki bi lahko plule izven japonskih voda.

Radi tega napada bo trpelo tudi nekaj rumenopoltnega na-

V kratki dobi 80 let se je Japonska tako modernizirala in "civilizirala", do česar zdaj njeni imperialisti in militaristi s Hitlerjem vred dobiti kontrolo nad vsem svetom: Japonci nad vso Azijo in Pacifikom, Hitler pa nad Evropo in gotovo tudi nad ostalimi deli sveta. In zato zavratno napadajo nedolžne ljudi: Hitler in njegov purš Mussolini v Evropi, japonski militaristi pa na Havajskih in drugih pacifičnih otokih in sploh v deželah Daljnega vzhoda.

Kot že omenjeno, je Perryjeva ekspedicija obstojala iz dveh bojnih ladij, dočim so Japonci poznali le jadernice na veter. Perry je imel s sabo 560 ameriških pomorščakov, ki so stopili na japonsko obrežje v zalivu Uraga in odprli Japonsko tako zvan zapadni civilizaciji. Japonci so jih pod pritiskom ameriških kanonov sprejeli s precejšnjim pompom.

Perry je ostal s svojo ekspedicijo v deželi "božanske vlade" toliko časa, nad leto dni, da je sklenil z njo pogodbo, ki je odprla pot ameriški in tudi drugi trgovini na Japonskem. Poleg drugega je določala tudi milejšje postopanje s tujimi mornarji, ki so se ponesrečili v morskih viharjih v bližini Japonske in stopili na njeno ozemlje. Radi svoje polne izolacije pred tujim svetom so Japonci prej namreč šestokrat ponesrečene mornarje enostavno držali kot ujetnike ali jih celo pomorili, ker z belim človekom niso hoteli imeti nobenih stikov. Pogodba je dovoljevala tudi dostop ameriškim in drugim ladjam v japonske luke v trgovske svrhe. Tako je bila Japonska potegnjena v krog tako zvane zapadne (kapitalistične) civilizacije.

V 50 letih po Perryjevem prihodu se je dežela "solnce" toliko modernizirala, da je leta 1905 že premagala carsko Rusijo radi korumarjanje carske vlade. ("Javno mnenje" v Ameriki je bilo takrat na strani Japoncev.) Tega se je domislil tudi Hitler, ker je menda smatral, da so še tisti Rusi, ki so bili v boju s Hindenburgom. Ampak, kot izgleda, se je Hitler za enkrat zmotil. No, kaj hočemo, smo ljudje in delamo napake.

Ko so se Japonci—posedujoči razred namreč—naužili zapadne "civilizacije", kopirali zapadni kapitalizem in militarizem, so postali objestni. Danes si mislijo, da bodo premagali in ugonobili tudi svojega nekdanjega učitelja, ki jih je tehnično in industrijsko spravil na noge, da se lahko prištevajo k svetovnim veličinam. Nedvomno pa se bodo kesali, ker so se pridružili Hitlerju in ga pričeli posnemati. Z napadom močnega Amerike so storili usodno napako, ki jih bo prej ali slej strmoglavila, kajti tudi ameriški pomorščaki in armadni vojaki se znajo boriti. Temu je danes priča otok Wake na Pacifičnem morju, kjer nekaj stotin ameriških vojakov uspešno odbija napade in se ne dajejo podati veliki premoči. Za uspeh svojega zavratnega napada na Havajih se imajo zahvaliti temu, "ker je nekdo spal", kot pravijo.

Radi tega napada bo trpelo tudi nekaj rumenopoltnega na-

roda v ameriških mestih na zapadnem obrežju—v Californiji, Oregonu in Washingtonu, kjer je naseljenih okrog 62.000 Japoncev. Dasi so ti lahko popolnoma nedolžni in ne nosijo nobene odgovornosti za militaristično vlado svoje stare domovine, bodo kljub temu vendar trpeli posledice megalomanije japonskih fašistov.

Jaz upam, da Japonci ne bodo okupirali farme Franka Milavca, dopisnika Prosvete v Port Angelesu, Wash., kakor tudi ne kuče "Big Tonyja" v Oaklandu, Cal. Ni mi znano, če Tony rad je riž ali ne. Ampak če bi ga Japonci prisilili, bi ga gotovo rešila njegova koncertina. Ko bi on pričel igrati, bi oni plešali po njegovi muziki.

Se nekaj z domačega vrta. Na zadnji seji društva v boj 53 SNPJ smo imeli volitve odbornikov. Edino predsednik (podpisani) je imel protikandidata v osebi Vinkota Starmana. Predno nadaljujem, moram povedati na opombo urednika in glavnega tajnika, da je bila tista smrtnina izplačana dediču Mary Pintar. Do razdora je prišlo pozneje, toda mi kot društvo nismo imeli nobenega opravka, ker nismo imeli pravice preduragčiti. Tajnica je bila takrat Frances Bostič. Pokojna je bila članica tudi pri Woodman Circle, kjer je bila tajnica Mary Durn. Toliko, kar se tiče izplačila smrtnine, katera je bila pravilno nakazana dediču, ki je bil označen na certifikatu.

Za leto 1942 je bil pri našem društvu izvoljen ves stari odbor. Kolikor se tiče tega dopisnika, ne bo iskal "časti", ampak bo deloval tudi v bodoče za principe SNPJ, za pojačanje članstva in društvene blaginje in za pomoč potrebnim članom. Izvoljeni so: Preds. Frank Barbič, podpredsednik John Šorc, tajnik Joseph Durn, blagajnik John Kos, zapisnikar Louis Dugar, nadzorniki Joseph Siskovich (predsednik), Frank Petrich in Anton Brenčič, bolniški nadzornik John Kobal, vratarja pa imenuje predsednik—letos sta bila John Starman in Peter Bukovnik.

Za božičnico smo darovali štiri našim bolnikom s težko boleznijo po pet dolarjev vsakemu, devetim članom-vojakom vsakemu tri dolarje in za Rdeči križ \$50.

Frank Barbič, 53.

Novice iz Livingstona

Livingston, Ill.—Že dolgo se pripravljam, da poročam novice iz naše naselbine, toda sem zmeraj čakal, da se jih nabere več. Toda, ker se bliža leto 1941 h koncu, je čas, da pridem v javnost.

Delamo še povoljno in v našem rovu se izboljšuje vsako leto. Gospodarji in lastniki rova smo sami in seveda tudi sami odplačujemo. Kadar je boljši trg za premog, moramo seveda tudi bolj napeti žile, če hočemo, da kaj ostane, ker so vsakovrstni davki in inšurenci, zraven pa še veliko popravila zunaj in v majni.

Sedaj pa k novicam. Društvo je še doli na dobrem stališču. Če ne moremo dosti napredovati v odraslem oddelku, imamo pa več sreče v mladinskem oddelku, ker zmeraj se kdo rodi, jaz pa gledam, da ga dobim v društvo. V tem letu sem jih spravil v društvo že sedem in obeta se še nekaj.

Letos so stopili v zakonski stan trije naši mladi člani, ozi-

roma dva člana in ena članica in vem, da ne bo brez napredka za društvo in jedoto v prihodnjem letu. Prvi je Rudy Pavliha, ki je dobil dobro družico iz Mondalila (?). Drugi je Fredie Strobi iz Stauntona, ki je dobil družico v Livingstonu. Trije so člani jednote in trije ne. Upanje imam, da bomo dobili vse tri v prihodnjem letu v naše društvo oziroma jedoto in morda še kaj v mladinski oddelk za nameček.

K vojakom sta bila poklicana dva naša člana, Edy Kosovich in Kamele Widmar. Prvi je v Texasu, drugi pa v taborišču Spot Field, Ill., samo 35 milj od doma in pride skoraj vsako soboto domov. Zadnji je moj sin in je tudi dobro poznan v Chicagu, ker je tam delal štiri leta. On se je podpisal za tri leta.

Sedaj pa še nekoliko o smrti. Letos smo izgubili pet rojakov, vse nad 70 let stare. Prva je umrla Regina Černe 5. januarja, potem mrs. Gorenc 28. januarja, mrs. Renko tudi v januarju, mrs. Fovornik v zadnjem aprilu in mrs. Knaus 27. novembra. Nobena od teh ni bila članica našega društva 96 SNPJ, ker so bile že precej stare, ko se je tukaj društvo ustanovilo, a se tudi niso nikoli zanimale zanj. Moram pa čestitati, da nismo izgubili nobenega člana v tem letu. Dobili bomo tri nove kot posledica združenja SNPJ in SSPZ. To bo tudi nekaj pomagalo, da ne bo število padlo.

Končno se zahvaljujem vsem sosednjim društvom, ki ste se v tako velikem številu udeležili naše veselice 15. novembra. Posebno hvala Slovincem in Hrvatom iz Bendla, ki so se udeležili v tako velikem številu in nam pomagali do gmotnega uspeha.

John Widmar, tajnik.

S POTOVANJA
"BIG TONYJA"

IX.

Oakland, Cal.—Moji dnevi v metropoli so šli h koncu. Spomnil sem se, da se moram oglašiti v Narodnem domu predno odpotujem iz Clevelanda. In res se napatim tja, da vzamem sivo od prijazne družbe, kakor tudi od uljudne natakarike Man-ce. Zaigral sem par komadov, se zahvalil vsem za gostoljubni sprejem in odšel.

Drugi dan sva še obiskala naše sorodnike.—Kocjanove in Stiftarjeve. Kocjanovi so naju povabili na kosilo. Tam sem pred kosilom napisal kratko poročilo, da "Big Tonyja" ni več v Clevelandu, da se je odpeljal proti Detroitu itd., ga nesel v Enokpravnost in bilo je priobčeno še isti dan. Isti dan je bila velika nevihta. Naša mama je slislala, da je po radiu nekdo naznanil, da nevihta drvi 55 milj na uro: "Naj le drvi, kolikor hoče", se je šalila, "našega Toneta ne bo dohitela, ker on drvi 75 milj na uro."

Pričakoval sem delegate s konvencije, pa za vruga niso hoteli priti. Ko sem se mudil po opravkih pred Narodnim domom, sem nepričakovano srečal Antona Shularja. On mi je povedal, da so šli že večina domov in tudi on odpotuje isti večer. Predno sem odpotoval, sem obiskal še Antona Jankoviča 25. sept. zvečer. Cilka je nama prinesla "železne", Tone pa je sedel na stolu kot priliman, kajti bil je utrujen. Žal mu je bilo, ko sem mu povedal, da drugi dan odpotuje iz Clevelanda. Poslovil sem se od Cilke in Toneta v upanju, da se še vidimo.

Obiski v Clevelandu so bili za naju zaključeni. Zadnji večer najinega bivanja v metropoli sva ostala doma pri Joevu Spendalu, kjer sva bila na stanovanju in hrani. Isti večer je prišlo več njegovih in naših prijateljev k Spendalu, kjer smo se zabavali pozno v noč. Poslovili so se in nama želeli srečno pot. Težka je bila ločitev, toda pomoči ni bilo.

Drugi dan vstaneva zgodaj zjutraj. Joe je moral na delo, midva sva se pa morala pripraviti na pot. Znesem našo priljago v avto, katerega pregledam in bilo je vse okey. Jože je že odšel, Frances pa nama je pripravila zajutrek. Težko sva se poslovila od tako priljubljene ženske kot je mrs. Spendal. Še enkrat si podamo desnice in že-

limo drug drugemu vse najbolje, takoj nato pa je naša "liza" zdrdrala proti St. Clairju.

Skozi slovensko naselbino sem vozil po St. Clairju do 55. ceste. Težko mi je bilo pri srcu, ko sem se vozil po slovenski metropoli. Rad bi se tu in tam ustavil in se še enkrat poslovil, a ni bilo časa. Na 55. cesti zavijem proti jezuru na glavno cesto, ki nas je vodila proti Toledu. Tam krenemo proti Detroitu, kamor dospemo ob 2. popoldne.

Naslov sem imel za v Dearborn, Fordovo mesto, kamor je tudi mahnelo. Mama me opozori na dopisnice—o ti presretno kartice, koliko mi dajo "tvo bla". Ustavim pred nekakšno karno, kupim 10 razglednic Fordovega mesta, iste napišem in tudi poizvem za Wisconsin st. Dotični mi pokaže smer in kmalu sem bil na mestu. Ustavim pred hišo, kjer živi Joe Dewyak, čijega žena je iz dobro znane družine Franka Rugelna iz Radleyja, Kansas.

Pozovim na hišni zvonec in kmalu se odprejo vrata. Pred mano stoji Ančka Rugel, ona me gleda, jaz pa njo in čakam, kaj se bo zgodilo. Že je napoli izgovorila, kaj želim, v tistem trenutku me je pa spoznala. Nato pride še njena sestra Amelia. "What a surprise," so kričale. Mati jima je pla, da mogoče prideva, toda niso verjele. Malo so naju pričakovale, malo pa tudi ne. Ko se vkrcava pri prijaznih dekletih, pride od dela Rudy Rugel, njun brat. Zopet "surprise". Kmalu pride še gospodar, ki pravi: "Kdo bi vaju pričakoval!"

Pri tej gostoljubni družini ostaneva štiri dni. V tem času sva obiskala, kolikor je nama čas dopuščal. Telefonično sem poklical Hermana Rugelna, ki živi v Detroitu. Skušal sem ga varati, pa se ni dalo, ker me je takoj spoznal, toda sam ne vem kako. Kmalu se pripelje in imeli smo dosti zabave isti večer. On je dobro poznan, ker je pred leti pisal (angleško) v Prosveto pod imenom "Sidewalks of Detroit." Drugi dan pride zgodaj zjutraj in pravi: "Tone, ti si naš prišel obiskat, toda danes bom jaz gospodar. Ti zapelji svoje šajterjo v garažo, danes bom jaz vozil in ti tudi potrebuješ počitka, ker si že itak veliko prevozil in še boš predno bo doma."

Zasedemo njegov avto in se odpeljemo po obiskih: Kam se da? Na mojo sugestijo gremo k Berligu, kjer najdemo Jacka Zaitza in Jerneja Benediceta, ki sta bila na poti s konvencije. Tam malo pokramljamo kot stari prijatelji. Od Johna se odpeljemo k Petru Benedicetu, ki nam je postregel z "železno" in ječ menovcem. Naša mama me, kot da sedaj žiher pijem, ker imam šoferja. S Petrom se poznamo že precej let. Nato še prisede in se odpeljemo v predmestje Berkley, kjer Petrov sin vidi gostilno pod imenom "Huntington Inn." Ko nam Petrov razkaže prostore, nas zopet tretja, potem pa se odpeljemo v gostilno Omira Cafe. To moderno gostilno lastujejo Črne Grum in Peter Benedič.

Če človek obiskuje prijatelje, ki imajo gostilne, se razume, da ne manjka pijače. Predno smo zapustili Omira Cafe, sem obljubil Petru, da se drugi dan popoldne zopet vidimo. Herman je naju zapeljal k Dewyakovim. On se je odpeljal na svoj dom midva pa k počitku.

Drugi dan je bila nedelja, lep jesenski dan. Vse je šlo naravnost na sreči, še vremenski bogovi so nama bili naklonjeni. Amelia nama naznani, da se vsi odpeljemo k Hermanu na skupno kosilo. Naša mama je pripomnila: "Naša mama je pripomnila: čim več nas bo, bolj bo lušno. Res se ni motila. Ta dan sem imel zopet šoferja. Vozil nas je Rudy Rugel. Odpeljali smo se na Hermanov dom, kjer je njena žena Emma pripravila okusno kosilo. Ko smo vse pripravili, spravili z mize, smo se naložili v avto in se odpeljali v Omira Cafe. Že prejšnji dan sem aranžiral, da gremo isti večer tudi v Slovenski dom na John R. (Se nadaljuje.)

Anton Tomšič.

Izključeno

—Zdi se mi, gospod profesor, da sva hodila skupaj v šolo.

—Izključeno, izključeno, go spod, ne spominjam se nobene ga sošolca z brado.

Delegatje na konvenciji Kongresa industrijskih organizacij v Detroitu, Mich., čestitajo Philipu Murrayju, ki je bil ponovno izvoljen za predsednika CIO.

Vesti iz podjarmljene stare domovine

Iz govora predsednika Roosevelta

"Leto 1941 so sila osištca napadle Jugoslavijo in Grčko ter gospodarile na Balkanu—bros napovedi".

Govorec o skupni borbi vseh svobodnih narodov proti barbarstvu je predsednik med drugim omenil našo domovino in dejal:

"Po drugi strani se moramo vedeti, da je vojna v Srbiji proti Nemčiji nam v pomoč." (V govoru 9. decembra 1941.)

— V —

Sabi se junaki bore za svojo zemljo

Boston, 5. decembra (CSM).—Znani mednarodni list "The Christian Science Monitor", ki izhaja v Bostonu, je priobčil naslednji članek ameriškega časnikarja in poznavalca razmer na Balkanu R. H. Markhama:

Srbi odločno nadaljujejo borbo proti nacijem v okolčinah, ki so presenetljive. V resnici namajo Srbi pod svojim nadzorom isto površino Srbije kakor Hitler. Njihova odločnost pri nadaljevanju vojne pa se ni prav tako močna, kakor tistega dne, ko so vrgli belgajsko hitlerizmu prijazno vlado. To ne pomeni, da bi neredna srbska vojska, slabo opremljena, pomamljivo oborožena in prisiljena, da živi malone ob skorjici črnega kruha, mogla v resnici premagati močno nemško armijo.

Razen tega se bliža zimsko vreme, ki bo življenje v planinah več ali manj onemogočila. Po pravilu balkanski uporniki pozimi ne delujejo. Z iskanjem zavetišč po dolinskih vaseh bi se morali boriti te kraje spravili v sevarnost in jih izpostavili strašnim maščevanjem, celo iztrebljenju. Poleg tega ta neredna vojska nima urejenega denarstva in rednih zvez, ki bi držale posamezne oddelke v stikih z generalnim štabom.

In vendar so ti junaki dosegli nemembne uspehe in svoje delovanje uspešno nadaljujejo. V prvi vrsti držijo v teh težkih dneh 40.000 do 50.000 nacističnih vojakov daleč od vojaško važnih točk. Hkratu pa otežujejo promet Nemčije z življenjskimi dobrinami Srednjega vzhoda.

Tudi najboljše srbske avtomobilne ceste niso dobre, a sedaj so uporniki najboljše ceste napravili nevarne. Avtomobili ne smejo voziti brez oboroženega spremstva. Prav tako srbski borci stalno uničujejo železnice na progi Grčija-Bolgarija. Če vlak sploh vozi, potujejo redko in polno hitrostjo. Če pomislimo, da bo na Donavi led prav kmalu onemogočil promet, uvidimo, da je to uničevanje železnice in avtomobilnega prometa zelo važno.

Ta neredna vojna je povzročila velike težave tudi izdatnim oddelkom italijanske vojske; skrajno se je uprla osiščni vojski v Zagrebu, Ante Paveliču, ki bi potrdila slab glas "novega reda" in povečala občutek pomamljanja varnosti v Evropi. Preperečujejo izvoz bakra, svinca in prašičev iz Srbije v deželna osišča.

Vendar ima neko vrsto pokrajinske uprave, ki sta njena glavna člana srbski general Nedič in srbski politik Dimitrije Ljotić. Vprašanje je: zakaj je general Nedič prevzel vlogo, da služi Hitlerju kot lutka v svoji lastni Srbiji. Ali je on Kvizling ali vestnostno hoče pomagati svoji domovini v trpljenju, kolikor more? Po vsem se zdi, da je njegova vloga Kvizlinga. Njegova uprava je urejena po načinih nacijev. Njegov tisk je izšel iz nacističkega tiska, njegova politika je nacijaska, ne deluje samo s Hitlerjem, temveč tudi s Sofijo in z Zagrebom. Njegova politika je prav toliko demokratska kakor Goebbelsova.

Sodelavci generala Nediča pri njegovih upravi so prav tako nacijev. Eden med njimi je človek z značajem; drugi so najnavadnejši plačanci. Pomembna osebnost med njimi je Dimitrije Ljotić, vojvoda glavnega srbskega to-

talitarnega gibanja pred vojno. Ljotičeva spričevala so prepričljiva; bil je dolgo časa pošten, zmeren, trezen in celo verski "reformator".

Ljotič je bil trdno prepričan, da je demokracija v Jugoslaviji doživela neuspeh in da je edina rešitev v totalitarnem režimu pokorščine, čiščenja, strogosti in nesebičnega dela. V resnici je živel tako, kakor je učil. Zadovoljil se je z mnogimi neprijetnostmi, potoval je v tretjem razredu, ali z neudobnimi deželskimi avtobusi od vasi do vasi, pridigajoč "rešitev v nacizmu". Sedaj ima priložnost uporabiti svoje nauke.

Zdi se, da je on med redkimi poštenimi ljudmi v sedanjem suženjskem belgajskem režimu. Večina drugih so sebični prilizovalci, ki iz razvalin svoje domovine in svoje države skušajo izvleči korist zase. To najbolj očitveno pričča belgajski tisk in leposlovje. Pomenljivo je, da vsa belgajška uradna poročila imenujejo srbske upornike "komunisti", prav tako najnovejša narodnjake, najzavednejše rodoljube, nosilce najčistejših srbskih narodnih izročil. Ker je 95% Srbov v svoji duši proti nemškemu nacijem, predstavlja sedaj belgajski režim ves srbski narod kot "komuniste". V resnici je bilo v Srbiji — in je sedaj — manj komunistov kakor v katerikoli drugi evropski državi.

Vsi dogodki kažejo, da je večina sedanje belgajške uprave prekosila celo samega Lavala v svoji podložnosti in podkupljivosti.

Četniški uspehi dokazujejo, da večina Srbov ne priznava Nediča. Ker je v Srbiji zmanjkalo glasovnih kroglic, ljudstvo kaže svoje občutke s puškimi kroglicami. Njihova pomoč je omogočila srbskim narodnjakom, ki spominjajo na člane ameriške vojske zveze iz časov borbe pri Lexingtonu in Concordu vzpostavitev nadzorstva nad večjim delom Srbije kot se je isto posredilo belgajskim Hitlerjevim plačancem.

Srbija, ki jo ti uporniki skušajo obraniti pred nacijo, se je zmanjšala na 18.000 četvernih milj s približno 4.000.000 prebivalci. To je iz poročila "Frankfurter Zeitung". Srbski predstavniki v Združenih državah izjavljajo, da so od tega števila 3.000.000 resničnega prebivalstva, ostali pa so begunci. Ta postavka je verjetno pravilna, ker je znano, da so begunci prišli v Srbijo iz vseh krajev Jugoslavije. Večina je prišla brez vsega.

Srbiji so odvzeli celo južno Srbijo z več kot milijon in tri četrti prebivalci. Prav tako vso Črno goro in Zetsko banovino. Na vzhodni meji Srbije so odvzeli velik del ozemlja, ki so ga razdelili med Albanijo in Bolgarsko; a deloma dodelili "državi Črni gori". Zadnja dela ozemlja sta pod neposrednim italijanskim nadzorom, tako da je glavni del odzvetega ozemlja prosto razdeljen med Bolgarsko in Italijo. Poleg tega so veliki deli ozemlja severno od Donave z velikim številom srbskega prebivalstva pripadli Hr-

vatski in Madžarski. Tukajšnji srbski predstavniki izjavljajo, da je v sedanji Srbiji manj kot polovica srbskega naroda.

Velik kos ozemlja, ki se razteza med Tiso in rumunsko mejo severno od Donave in ki je pripadalo Jugoslaviji, je v upravnem oziru nekako povezano s Srbijo. Njegova površina je 3500 četvernih milj s približno 700.000 prebivalci, večinoma Srbi, Nemci in Rumuni. Teoretično je ta krog samostojna srbska pokrajina. Njeni samostojni upravi je na čelu neki srbski "ban" in en nemški "podban". V resnici pa imajo Nemci popolno nadzorstvo nad upravo. Ta mali del ozemlja so obdržali, da ga uporabijo za pogajanja in mešetarjenje. Uporabijo ga lahko kot vabo za Rumune, Srbe in Madžare.

Postavitev srbskega "bana" in novega nacističkega "podbana" v tem predelu je bila zelo svečana. Silna Nemčija je "poklonila pozornost" mali Srbiji in Srbi "so se zdeli hvaležni, da lahko sodelujejo s Hitlerjevim novim redom."

Ta mala nemška država v Srbiji, kjer so Nemci prvi gospodarili, bo v vzpodbudo 700.000 Nemcem v Madžarski, ki hočejo istih pravic.

Srbski uporniki drago plačujejo svoj odpor. Toda to je del srbskih narodnih izročil. Srbi so občutili prve udarce turških osvajalcev pred mnogimi stoletji in so bili prvi, ki so se drznili Turkom upreti. Občutili so prve udarce nemškega napada 1. 1914 ter so bili prvi, ki so prodrli nemško bojno črto 1. 1918. Srbski narod je mali narod in njegova moč je omejena. Toda njegov vsakodnevni odpor proti oblastništvu ima neocenljivo vrednost za ves svet.

Kajšek apelira za podvojitev vojnih naporov

Čungking, 17. dec.—General Čiang Kaišek, vrhovni poveljnik kitajske oborožene sile, je na seji eksekutivnega odbora kuomintang, vladne stranke, apeliral za podvojitev vojnih naporov, ker to zahteva obstoj države. "Kitajska mora mobilizirati vsa razpoložljiva sredstva za boj proti Japoncem," je dejal. "Zmagati bo omogočila Kitajski status enakopravnosti z drugimi državami, ki so zavajevane v vojni z osiščem; v mednarodnem redu, ki pride."

Ameriški tehniki zapuste Irako

Londonderry, 17. dec. — Okrog 140 ameriških tehnikov in inženirjev, ki nadzirajo gradnjo utrd in obrambnih projektov v severni Iraku, bo kmalu odpravilo domov. Nekateri se bodo pridružili ameriški oboroženi sili.

Zenitvena pošudba

—Gospodična, jaz sem stara, vi ste pa še tako mladostni. Ali bi ne hoteli postati kmalu vdova?

Tudi uspeh

Ženi se srečata na trgu in ker nimata o čem govoriti, se začne ta meniti o možeh.

—Moj hodi peš v pisarno, ker bi rad shujšal—pravi prva.

—No, ali mu kaj pomaga?

—Seveda mu, vsak dan pride pozno domov.

Jugoslavija v vojni

Washington, (JČO)—V celni vrsti prikazov, ki so bili v zadnjem času priobčeni v ameriških časopisih in mesečnikih, prinašamo zanimiv članek tednike "Life" o nevidni vojni, ki danes razsaja po Jugoslaviji. Nam, ki poznamo razloge in pomen borbe, v kateri se danes bore Srbi in Hrvati in Slovenci na vsem ozemlju Jugoslavije, ta boj ni neviden. To je velika vojna jugoslovanskega naroda in njegove vojske proti osišču. Predsednik vlade, general Simović, je v svojem zgodovinskem govoru 15. novembra, ki je podal smernice borbe našega naroda in z njegovim zakonitim predstavništvom v tujini točno očrtal smisel te borbe, ko je dejal: "Tako je oživela vojaško organizirana borba za osvoboditev domovine in na Balkanu se je vnovič začel boj, v katerem se jugoslovanska vojska bori s silami osišča." In predsednik vlade v svojem pozivu vsemu narodu jasno postavlja tudi cilje organizirane vojne sile Jugoslavije v borbi proti osišču, ko pravi: "Pozivamo vse prave predstavnike naroda, vse tiste, ki ljubijo svojo svobodo in svobodo svoje domovine in zlasti tiste hrabre sinove svoje domovine, ki so se že dvignili in to svobodo branijo z orožjem v roki, da se zedinijo v skupni borbi proti zavajevalcem in nasilnežem in se podrede poveljniku vseh jugoslovanskih oboroženih sil v domovini, Draži Mihajloviču."

"Life" v svoji številki od 24. novembra pod naslovom "Nevidna vojna v Jugoslaviji" med drugim pravi sledeče:

(Že nekaj dni Berlin in Rim priznavata, da borba v Jugoslaviji še traja. Osvajanje te borbe se je doslej vedno le ugibalo. Toda nedavno so naskrivaj prišle vesti iz Jugoslavije v jugoslovansko vojno poveljništvo na Bližnjem vzhodu. Te vesti so glavna vsebina članka, ki ga pričujemo in pojasnjuje sijajni odpor protinacističkim Srbov).

Kairo, Egipt.—Jugoslavija je v plamenu. Nemci pravijo, da so tam upori, toda tam ni uporov; tam je vojna. To ni odprta vojna in ne neredna borba, temveč neka nova vrsta vojne, ki jo vodi in pripravlja neki nevidni generalni štab. Pri nerednih borbah delujejo posamezne edinice samostojno brez zveze med seboj. V nevidni vojni, ki se sedaj vodi v Jugoslaviji, pa se vse delovanje vodi iz enega središča. Premične radijske postaje omogočajo zvezo po vsej pokrajini. Mreža te zveze, ki spaja posamezne edinice nevidne vojske pojasnjuje, kako prihaja do majhnih uporov v skrajnih severnih delih, ne da bi se odvrgla pažnja Nemcem na večje gibanje, ki se pripravlja nekje v južnih predelih.

Nemogoče je boriti se proti vojski, ki je ne vidite; in Nemci se tega zavedajo. Zato je nemška vojska sklenila v oktobru začeti z mirovnimi pogajanjiprvič v sedanji vojni.

V noči 5. oktobra je general Gjura Dokić, Kvizling št. 2, stopal v spremstvu dveh višjih nemških častnikov po samotni stezi v gorah južnozpadno od Belgrada. General Dokić je bil posebni odposlanec Kvizlinga št. 1, generala Milana Nediča. Ob nemški častnika sta zastopala

svojega poveljnika generala von Dankelmana.

Ob enajstih zvečer so vsi trije prišli na kraj, o katerem so se prej dogovorili predstavniki nemške in nevidljive srbske vojske. Nenadoma je iz noči skočilo deset oboroženih Srbov v uniformah redne jugoslovanske vojske. V nemščini jim pojasne, da jih bodo odpeljali v glavno poveljništvo in da jim zato morajo zavezati oči. Z zavezanimi očmi so vse tri odposlance posadili v avtomobil.

Skoraj dve uri je trajala divja vožnja avtomobila po najstrašnejših potih. Ko so prispeli na cilj, so oba nemška častnika in generala Dokiča pripeljali v neko hišo. Sneli so jima obvezo z oči in njihovi pogledi so se srečali s pogledom poveljnika nevidne vojske, s človekom, ki bo—če bo vojna uspešna—prišel v zgodovino skupaj z narodnimi junaki kakor so Juarez, Bolivar in Atatürk.

Poveljnik nevidne srbske vojske je polkovnik Draža Mihajlovič, človek 47 let, oženjen, oče petih otrok. V prostem času igra na goali in prepeva srbske narodne pesmi. A najbolj je znan kot eden med najboljšimi srbskimi častniki. L. 1912 se je boril proti Turkom, l. 1913 proti Bolgarom, 1914-18 proti Avstrijcem in proti Nemcem, a v tej vojni proti Nemcem in proti Italijanom. Od prejšnje svetovne vojne do današnje je bil najmlajši častnik jugoslovanskega generalnega štaba, kjer se je posebej izkazal za bojevanje nevidne vojske, za slučaj, da bi glavne sile jugoslovanske obrambe bile uničene.

Nemški polkovnik je prvi spregovoril: "Imam ukaz svojega poveljnika, naj najodločneje izjavim, da je vaša akcija protizakonita in da se pri ravnanju z vašimi vojaki ne moremo ravnati po odredbah mednarodnih dogovorov. Sprejeli smo predajo vojske in zato z nadaljevanjem boja nikar ne krišite besede, ki jo je dal vaš vrhovni poveljnik. General von Dankelmann nas je pooblastil, naj se z vami pogajamo. Pripravljen je razmišljati o vseh pogojih za mir, ki bi jih vi postavili. Upamo, da se bomo sporazumeli in da bo to kratko premirje začetek stalnega miru v vaši zemlji."

Polkovnik Mihajlovič je odgovoril: "Ne bom načeljal vprašanja, če ima sploh kakšen nemški častnik pravico protestirati proti prekršenim obljubam. Zelim pa poudariti, da jaz nikdar nisem prekršil besede, ki sem jo dal ali obljube koga od mojih predpostavljanih častnikov. Res je, da se je jugoslovanska vojska predala. Toda to je bila jugoslovanska vojska in ne srbska vojska. Predali smo se pod pogojem, da bo Jugoslavija ostala teta, kar je bila. Navzlic temu ste vi razkosali našo zemljo takoj po zasedbi."

Po dvehurnem razgovoru je Mihajlovič izjavil: "Ne morem vam reči, kako dolgo se bomo še mogli bojevati, lahko pa vam povem, kdaj bomo odnehal. Odnehal bom tistega dne, ko se bo Nemčija brezpogojno predala zaveznikom ali pa takrat, ko bo zadnji nemški vojak umrl. Nima pomena govoriti o pogojih za mir. Vi se hočete boriti do končne nemške zmage. Mi se bomo borili do končne zmage naših zaveznikov."

Z zavezanimi očmi so vsi trije odposlanci iz Belgrada zapustili kraj.

Londonski listi kritizirajo vlado

London, 16. dec. — Trije tukajšnji listi so ostro kritizirali vlado in poveljstvo oborožene sile, ki vodi operacije na Pacifiku v vojni proti Japoncem. News-Chronicle zahteva temeljito preiskavo izgube Kota Bharu, letalske baze na Malajskem polotoku, ter akcije proti poveljstvu, ker je zanemarilo svojo dolžnost glede obrambe te baze.

Otroška

—Kako se počutiš doma, Jerica?

—Hvala, dobili smo rodbinski prirastek.

—Kaj?

—Da, papa se je večeraj zopet oženil.

WHAT TO DO IN AN AIR RAID

Official—by the U. S. Office of Civilian Defense
U. S. OFFICE OF CIVILIAN DEFENSE, Fiorello H. LaGuardia, Director, Washington, D. C.

2. STAY HOME

The safest place in an air raid is at home.

If you are away from home, get under cover in the nearest shelter. Avoid crowded places. Stay off the streets.

The enemy wants you to run out into the streets, create a mob, start a panic. Don't do it!

If incendiary bombs fall, play a spray from a garden hose (never a splash or stream) of water on the bomb. Switch to a stream to put out any fire started by the bomb. Switch back to a spray for the bomb. The bomb will burn for about 15 minutes if left alone, only about 2 minutes under a fine water spray. A jet splash, stream or bucket of water will make it explode.

Under raid conditions, keep a bathtub and buckets full of water for the use of the fire department in case water mains are broken.

If you have a soda-and-acid extinguisher (the kind you turn upside down), use it with your finger over the nozzle to make a spray. Don't use the chemical kind (small cylinders of liquid) on bombs. It is all right for ordinary fires.

But above all, keep cool, stay home.

Choose one member of the family to be the home air-raid warrin—who will remember all the rules and what to do. Mother makes the best.

Madžarska zverinstva proti Srbom

Prihod madžarske vojske v Novi Sad in Subotici. Madžari iztrebljajo srbski narod

Washington, (JČO) — Dobili smo izjavo očitdiva strašnih in krvavih dogodkov, ki so se odigrali v noči med trinajstim in štirinajstim aprilom in vse tri naslednje dni po prihodu Madžarov v Novi Sad.

Glavna tarča so bile madžarskim topovom, puškam in strojnica Futoška in Temerinska ulica ter Salajka, kjer živijo izključno samo Srbi; z njimi in s tanki so Madžari rušili hiše in ubijali Srbe. Žrtve so bili vsi meščani, ki so se slučajno v tem predelu nahajali. Polne tri dni je trajalo pobijanje nedolžnega srbskega prebivalstva brez sojenja. Koliko jih je bilo v teh dogodkih ubitih, se ne ve točno, ker so veliko število žrtev pokopali kar takoj na mestu. Po pričanju tistih oseb, ki so pomagale pokopavati te žrtve na pokopališču, je bilo tiste dni več kakor dvesto mrtlicev. Med ubitimi so bili tudi taki, ki so jih madžarski vojaki postrelili samo zato, ker so poskušali gasiti požare, ki so jih Madžari zanetili po srbskih hišah. Znatno število Srbov, med njimi tudi gimnazijske dijake, so pobesili vzdolž Temerinske ulice. Pred srbsko šolo so ubiti ležali več dni, ker jih Madžari niso pustili odstraniti. Celu ušlezbence mestnih srbskih oblastni, ki so ostali v službi, so madžarski vojaki v teh krajih streljali brez oziroma da dejstvo, da so bili v službi. Tako so ustrelili policijskega pristava dr. Vučina.

Da bi imeli kakšen izgovor za te pokolje, so Madžari sami ponoč po teh ulicah streljali in potem trdili, da so to bili četniki. Ugotovljeno je, da so bile ulice in dvorišča pred porušenjem polne izstreljenih madžarskih patron.

Da bi imeli kakšen izgovor za te pokolje, so Madžari sami ponoč po teh ulicah streljali in potem trdili, da so to bili četniki. Ugotovljeno je, da so bile ulice in dvorišča pred porušenjem polne izstreljenih madžarskih patron.

Moderni otroci

—No, še tega je treba, da bi me ne ubogal, ti eigan ti grdi.

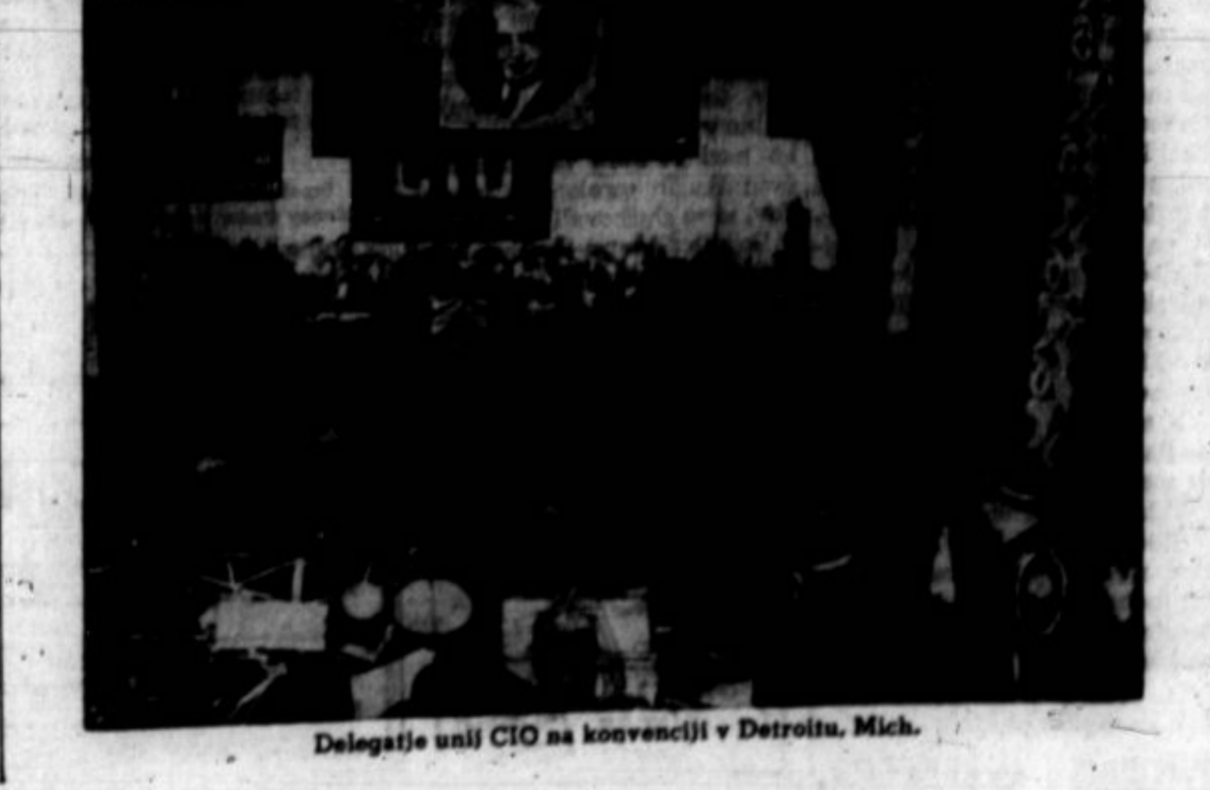
—Mamica, ti menda misliš, da govoriš s papanom.

Priznanje

—Vem, gospod profesor, da sem vam dolžen globoko zahvalo. Če bi ne bilo vas, bi bil moj sin največji tepec.

velike množice in vzeli trideset najuglednejših ljudi za talce. Streljali so jih najdeše na "vojnem otoku". Žrtve so poglani v vodo do pasu in jih potem streljali s strojnico ter potapljali. Na tak način so bili ubiti trgovec Ljubojevič. Ustrelili so veliko število gimnazijcev in celo profesorico, hčerko pokojnega Sime Lukin-Lazića. Dalje so ustrelili preiskovalnega sodnika Milana Fabričića in zdravnika dr. Djordje Cerenova. Bilo je zadosti, če je kakšna oseba bila članica srbskega društva ali če je kdaj prej dal še tako majhen prispevek za kakšno narodno društvo. Za vsakogar, ki so zanj zvedeli ali slišali, da je kdaj dal kakšen tak prispevek, je to bilo dovolj; pripeljali so ga pred hitri sod in jih obsodili na smrt. Madžarski častniki so se glasno hvalili naokrog, kako lahko je bilo to delo, ker so že iz Budimpešta prinesli s seboj spiske, fotografije in naslove vseh oseb, ki jih je bilo treba ustreliti.

Na isti način so Madžari delali tudi v Subotici. V Srbobranu so takoj ubili sto oseb, samih najuglednejših meščanov, med njimi župana Paja Dobanovakija in župnika Vučkova. V Somboru so tamkajšnjega župnika ubili v cerkvi. Najbolj pa so trpele naselbine srbskih dobrovoljcev. Vse potomce dobrovoljcev in bivše dobrovoljce so pripeljali pred vojno sodišče kot veleizdajalce, njihove rodbine pa so poglani s posestev brez vsake stvari, celo tiste, ki so v teh krajih stanovali pred letom 1918 so prepeljali čez reko pri Petrovaradinu in jih pustili tam v ledenem dežju, ki je tiste dni padal. Nemci, ki so jih tam našli, pa so jih spet poglani nazaj čez reko in tako se danes o njih nič ne ve.

Delegatje unij CIO na konvenciji v Detroitu, Mich.

ODPLAVLJENCI

IVAN JONTEZ

(Se nadaljuje.)

Jakobova uniformirana spremljevalca sta se spogledala ter se porogljivo zasmejala. "Se bo že privadil takim rečem, ko ga bodo drugi gnali po tehle stopnicah, bo prav tako utrjen kot sta njegova tovariša..."

"Tudi sami poskrbeli, da bo postal vaš prijatelj, namesto da bi ga na lep način spravili na pravo pot!" ju je zavrnil Jakob. "Ker se boste na vso moč potrudili, da napravite iz njega sovražnika, namesto koristnega člana človeške družbe!"

Policaja sta se zopet spogledala ter se zasmejala. "Si eden izmed rdečih reformatorjev, a? Ampak svet se ne da reformirati z božanstvom — še z batinami gre včasih težko!... No da, ti si še mlad..."

V tem so oni s svojimi stražniki že izginiti za težkimi jeklenimi vrati, ki so se trenutno nato zaprla tudi za Jakobom, ki je radovedno gledal ugodnemu položaju, v katerem se je trenutno nahajal, ga je vse izredno zanimalo.

Prva njegova pot v jetnišnici je bila v urad ječarja, kjer so ga fotografirali, pretaknili njegove žepe ter mu pobrali vse razen pipe, tobaka in žepnih robcev. Nato so ga odpeljali v zapore.

Jakob je našel spotoma petero jeklenih vrat, ki so se odprla za njim. "Bogme, tudi miška ne bi mogla uiti iz te ječe!" je vzkljnil v sebi, ko so se zaprla za njim peta vrata in je nenadoma obstal pred ogromno petnadstropno kletko, vsako nadstropje predeljeno po sredi z betonsko steno na dvoje, ki se je dvigala pred njim med štirimi stenami gorl pod streho, ki je bila videti neznansko visoko. "Kakor ogromna staja za kunce!" je pomislil Jakob in ob tej primeri ga je posilil smeh.

Ječar je odklenil vrata iz jeklenih prečk, jih odprl ter namignil Jakobu, naj vstopi. Jakob je ubogal ter se znašel v dolgem hodniku, ki je tekel mimo ozkih celic na levi in je bil na obeh koncih in podolgem ograjen z gosto nasajenimi jeklenimi palicami, močnimi dovolj, da bi jih tudi kak Brdvas ne zvil. Po hodniku je begalo nalik ujetim zverinam deset moških, večinoma mladih, ki jih je Jakobov prihod trenutno iztrgal njihovemu bolnemu nemiru in razdraženosti ter vzbudil v njih radovednost, ki jih je prignala k njemu.

"Hello, tovariši!" so ga pozdravljali v krogu okrog njega ter ga radovedno ogledovali. "S čem pa si se pregrešil zoper svetost zakonov?"

"Ne vem," se je zasmejal Jakob ter dodal: "Čudno se sliši, pa je vendar res tako: ne vem, da bi se bil pregrešil zoper katerokoli postavo."

Oni so prikimali, kakor bi se jim to ne zdelo nič izrednega. "Imaš cigareto?"

Jakob je potegnil iz žepa zavojček tobaka. "Če imate papirke, jaz namreč kadim pipo."

Nekdo je brž prožil papirke in fantje so začeli zvijati svalice.

"Vsi smo suhi," je pojasnjeval Jakobu mlad dečko simpatičnega bledega obraza, toplih rjavih oči in gostih kostanjvih las; "ker že več dni nisimo dobili nobenega novinca, nam je zmanjkalo vsega, predvsem tobaka."

Jakob je postregel svojim novim tovarišem še z vžigalicami, si našel pipo ter se pustil v pomenek z njimi. Iz pogovora z njimi je razbral, da zaenkrat ni še prišel med zakrknjene zločince, temveč med ljudi, ki so bili v preiskovalnem zaporu pod obtožbo, da so se priselili v deželo nepostavno, brez dovoljenja priseljenskih oblasti. Jakobu je odleglo.

"Čudno..." je simpatični Kanadčan Bob puhnil zamišljeno oblak dima predse, ko jim je Jakob povedal, zakaj so ga pripravili. "Štiri

mesece že čakam odrešenja v tile plesnobi, a doslej se prihajali v naš oddelek zgolj grešniki moje vrste... Morda so te porinili med nas po pomoti?"

"To je možno," je prikimal Jakob ter se sproščeno nasmehnil. "Upam pa, da svoje pomote ne bodo spregledali, dokler mi bo biti med jeklenimi palicami..."

"Tudi jaz..." je prikimal Bob ter ga prijazen pogledal. "Prijazen človek si videti in zdi se mi, da se bomo izvrstno razumeli..."

Tudi drugi so prikimali. In Jakob se je spričo nepričakovane prijaznosti in toplote, s katero so ga sprejeli tovariši v nesreči, tako vzradostil, da je za nekaj časa kar pozabil, v kakšnem precepu se je nahajal.

V dobri uri je spoznal vse svoje nove tovariše. Dasi jih je bilo samo deset, so vendar zastopali petero dežel: Poljsko, Madžarsko, Anglijo, Kanado in Jugoslavijo. Vsi, razen starega Angleža, so bili še mladi, večinoma v svojih srednjih dvajsetih. Bili so simpatični mladi ljudje, ki jih je Jakob takoj vzljubil.

Po obedu so se jetniki zbrali okrog železne, v cement zazidane mize na koncu hodnika, staknili glave skupaj ter se nekaj šepetajoč posvetovali. Pri tem so se od časa do časa ozirali na Jakoba, ki se je bil ustavljal pred črno desko, pritrjeno na jeklene palice, ter čital:

"ZAKONIK KENGURUJSKEGA SODIŠČA Kengurujsko sodišče obstoji iz sodnika, državnega tožilca in šerifa..."

Člane tega sodišča izvolijo jetniki, potrdi jih uprava ječe...

Prepovedano je pljuvati na tla, stopati z nogami na stole in mize, na postelje, preklinjati, se upirati izvrševanju odkazane dela itd.

Vsi ti prestopki so kaznjivi... obtoženca sodi kengurujsko sodišče... in proti obsodbi ni priziva..."

"Kengurujsko sodišče — kakšen spak je to?!" se je začudil Jakob. "Sodišče v ječi! Smešno!"

Tedaj je stopil k njemu Eddy, 22-letni Anglež, ki je bil v zaporu že tako dolgo, da je hlače zadaj že popolnoma obrablil ter kazal golo sedalo, in mu položil roko na rame. "Mr. Murek, pred sodnika ste klicani."

"Pred sodnika?" Jakob ga je debelo pogledal. "Ne norčuj se prijatelj, v ječi vendar ni sodnikov!"

"So," je resno odgovoril mladenič ter mu pokazal Boba, ki je resno sedel za železno mizo ter čakal. "Bob je naš sodnik, predenji mora iti."

"Zakaj?"

"Kmalu boš izvedel. Come on!"

Jakob, ki se mu je začelo dozdevati, pred kakšno "sodišče" mora iti, se je smejel vdal. "Vaša častljivost, prignal sem obtoženca," je resno sporočil sodniku "šerif" Eddy.

"All right," je resno prikimal "sodnik" ter premeril Jakoba od pet do glave. "Državni, prečitaj obtožnico!"

"Državni tožilce" je vzel v roke umazan list, iztrgan iz nekega magazina ter začel čitati: "Obtoženec Jakob Muren je vlomil v našo ječo ter s tem izvršil kriminalno dejanje, ki je kaznjivo po točki prvi paragrafa kengurujskega zakonika z globo petih dolarjev ali desetimi dnevi ribanja hodnika ali obojem. Ker je to obtoženec prvi zločin, zahtevam, da ga slavno sodišče obsodi samo na plačilo globe."

Nato "sodnik": "Obtoženec, ali priznaš svoj zločin?"

Jakob ga je debelo gledal ter se smejal, bil pa je edini, ki se je smejal, kajti vsi drugi, tako "sodni dvor" kot "občinstvo", so se držali od sile resno.

(Dalje prihodnjič.)

Pilgrims gave thanks for a land of freedom. This year give thanks in a way that will help preserve that freedom—by putting your dimes and dollars to work in National Defense!

šenja, včasih ne stoji v nobeni zgodovini; ali Vidu so se zdele prekrasne: saj jih ni poslušal, gledal je, z živimi očmi je iskal tisto silno, divje, široko življenje, tisto veliko ravnanje in krepko umiranje, tiste doneče geste večnosti, ki jih je dvigala profesorjeva beseda iz davno bivših dni...

"In ko so bili obkoljeni že od vseh strani ter jih je ležala že polovica na bojišču, je izpodbodel sirskega belca; planil je na čelo majhne peščice konjov, vrgel je čit na zemljo in je zaklical:—Če nam bogovi niso usodili zmage, naj vsaj vidijo Rimljani, kako junaki umirajo!" To reki je planil v sredo sovražnikov in vsi njegovi so mu sledili. Tako so v svoji obupni borbi pobili še mnogo vojakov; nekateri so vriskaje metali orožje od sebe in so drli razprostrti rok v naperjena kopja. Ko pa so ležali mrtvi vsi do zadnjega in jih je ogledoval rimski vojskovodja, se je silno čudil toliki hrabrosti ter je vzkljnil, obrnjen h Klavdiju Galu: "Padli so kakor močje; res, zaslužili so sivo, da postanejo rimski državljani!"

Kje je bila zdaj mračna, zatohla učilnica, kje deska, razpelo in podoba cesarjeva, kje klopi, nabite z dolgočasnimi tovariši!

Vid Breznik je stal na bregu oaze: kakor morje žolnih valov je ležala pred njim puščava, v ognju jutrovega solca, v palčnem dihu vetra, ki je zvenel po orožju. Ne predaleč od njega se je lesketal šlem in pilum legionarjev in so kopja Azijcev s širokim lokom rezala zrak. Kričali so ljudje in konji, s povzdignjenimi rilci so trobili bojni sloni, odmeval je ščit od udarcev: pijana orgija smrti se je obdajala s šumom nevihte, in ta šum sam je nosil pijanost s seboj, ko je plohoma butal Vidu v obraz in v ušesa.

Se čutil ni, da se ozi daljava, da se odmikajo palme za njim, da je bliže in bliže bojnemu klanju: že vidi gibke postave črnih jezdecov, gleda njih konje s širokimi rdečimi nozdrvi, mimo njega se deli veter pred jasnimi meči, kri brizga v curkih, trupa padajo, pod nogami se krive človeški udje v krčih agonije...

"O, ta pijanost smrti, ta edina, slajša od vročega vina, mogočnejša od šepetanja, kakršno mora zoreti na ustnicah zaljubljenih deklet... Pogin vsenaokoli; pogin moj, pogin tvoj, pogin vseh. Umiraj, kar živi; bimo se, ne za zemljo, ne za svoje, ne za slavo: proč, meč, proč, ščit in sulica! Na tla, oklepi, na tla, vi šlemi, z indijskim zlatom okovani! Umirajo za nič ko za lepoto smrti, za vročo, žarko smrt, za vriskačo in pojočo... Tako bi umirali bogovi, ki bi mogli; a mi smo zdaj sami bogovi, smo večji od bogov! Vae vivis, ave Mors regina!"

V njegovih prsih se je zdaj skrila bela ostrina legionarjevega meča: kakšen val krvi!...

"Vid Breznik dalje!"

Študent je planil kvišku, iz sanj, z očmi vročice, ves v trepetu; mehanično se mu je spustila desnica in je zabobnela s členki ob klopi.

(Dalje prihodnjič.)

Maribor nekdanj in do okupacije

(Konec)

Za ljudska štetja od 1921-1931 nimamo podobnih podatkov, kakor jih je objavila avstrijska uradna statistika. Mestna občina mariborska pa je v posebej sestavljeni statistiki ugotovila, koliko domačinov, to je takih, ki imajo v Mariboru domovinsko pravico, je bilo leta 1919 in v koliko se je to število pozneje spremenilo. Ta statistika sega do konca leta 1938. Ugotovljeno je, da je bilo leta 1919 vpisanih v domovinske matice 5041 v Mariboru rojenih domačinov, 2453 takih, ki so bili rojeni v okrajih Maribor levi in desni breg, 2535 rojenih v ostalih krajih Slovenije, 234 rojenih v krajih današnje Jugoslavije razen Slovenije, 2169 takih, ki so bili rojeni v bivši republiki Avstriji, 362 v bivši Češkoslovaški, 390 v Italiji, 201 v Madžarski in 104 v Nemčiji.

Od leta 1910 do 1919 je bilo vpisanih v domovinske sezname oziroma v kartoteko skupno 16.851 oseb.

Upoštevati moramo, da je avstrijska statistika ugotovila pri ljudskem štetju leta 1910, da je v Mariboru bilo več kot polovica prebivalcev iz slovenskih krajev in da je leta 1910 bilo v Mariboru nastanjenih le 35 odstotkov domačinov, ki so bili vpisani v domovinske sezname. Če priznamo Nemcem okroglo polovico mariborskih domačinov, ki so bili v Mariboru rojeni, potem je moglo biti v Mariboru leta 1919 vpisanih v domovinske sezname 7490 slovenskih in 5318 nemških domačinov.

Pri številkah o rojenih drugod ni bilo seveda potrebno upoštevati one Slovence, ki so bili rojeni na Koroškem (od števila 1130 okrog 12 odstotkov) in pa Čehe (362), Madžare (201) in v Italiji rojene (390). Pri pomanjkanju natančnejših podatkov pa se lahko zadovoljimo z ugotovljenim.

Po letu 1919 je bilo na novo vpisanih v domovinsko matico mestne občine v Mariboru rojenih 7313, iz okraja v Mariboru levi in desni breg 4347, iz ostalih krajev Slovenije 6349, iz ostalih krajev Jugoslavije 857, iz bivše Avstrije 1587, iz bivše Češkoslovaške 236 in iz Italije 3837. Vsi ti so bili vpisani v matico po veliki večini ali kot optanti ali kot stalno stanujoči več kot deset let v Mariboru, deloma pa tudi kot javni uradniki.

V istem času je bilo črtanih iz domovinskih matic 7452 v Mariboru rojenih, 328 rojenih v krajih Maribor levi in desni breg, 812 rojenih v Sloveniji, 229 rojenih v ostali Jugoslaviji, 2869 rojenih v bivši Avstriji in 132 rojenih v bivši Češkoslovaški.

Položaj 1938

Konec leta 1938 je torej bilo v Mariboru stalno nastanjenih in vpisanih v članske sezname 4902 v Mariboru rojenih, kar je skoraj enako število kakor leta 1919. Tu so seveda še všteti otroci onih, ki so se po letu 1919 v Mariboru stalno nastanili, to je po veliki večini Slovencev oziroma Jugoslovancev. Iz okrajev Maribor desni in levi breg je še vpisanih v matice 6462 domačinov, kar predstavlja trikratno vsoto iz leta 1919. Iz ostalih krajev Slovenije je vpisanih sedaj 8072, dočim jih je bilo leta 1919 2435, kar pomeni torej trikratni prirastek stalnih prebivalcev Slovencev. V bivši Avstriji rojenih je vpisanih v domovinski matici samo še 886 domačinov, to je takih, ki stanujejo stalno v Mariboru, vendar je treba med te šteti tudi nekatere uradnike in otroke teh uradnikov, ki so službovali do leta 1919 v krajih Avstro-Ogrske izven Slovenije. Iz bivše Češkoslova-

ške je vpisanih domačinov še 466, pri čemer pa je treba šteti približno polovico onih iz nemških krajev bivše Češkoslovaške. Iz Italije je vpisanih v domovinski matici 4134 domačinov, kar pomeni povečanje za desetkratno število od leta 1919. Tu so največ všteti oni, ki so pribežali z Goriške, Trsta in Primorja ter se tu stalno naselili v raznih samostojnih poklicih ali pa kot javni uradniki.

V celoti je vpisanih v domovinski matici mestne občine 15.396 takih, ki so rojeni v okolici Maribora, v Sloveniji oziroma v ostalih krajih Jugoslavije. Če k tem pristojimo tri četrtine onih, ki so rojeni v Mariboru, to je 3675 domačinov, polovico v bivši Češkoslovaški rojenih domačinov, vse one, ki so rojeni v Italiji, lahko ugotovimo, da je v domovinski matici mestne občine vpisanih 23.205 domačinov. Za Nemce je treba šteti četrtino v Mariboru rojenih, 886 v bivši Češkoslovaški ter 130 iz bivše Nemčije, kar bi dalo skupno 2485 domačinov.

Gornje zadnje številke pa pomenijo že število stalnega prebivalstva mesta Maribora in tega stalnega prebivalstva je 23.205 Jugoslovancev in 2485 Nemcev. Po načelih statistike je v večjih mestih treba tretjino prebivalstva vedno smatrati za stalno in naše številke to načelo potrjujejo. V Mariboru imamo danes približno 36.000 prebivalcev, od katerih je pa 10.000 nestalnih. Da je stalno prebivalstvo mesta Maribora bilo in je še domače slovensko in da je le neznamen del nemški, smo pokazali v gornjih številkah. Tako je bilo že davno pred desetletji in je tako tudi danes. To so ugotovile tuje, slovenskemu prebivalstvu neprijazne in nenaklonjene uradne statistike, ugotovimo pa to lahko tudi danes na podlagi gori navedenih podatkov.

Pravljica o nemškem Mariboru Pravljice o nemškem Mariboru so bile že pred desetletji le pravljice, še bolj so take trditve danes vzete iz pravljničnega sveta nekaterih nemških nacional-

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

kih prenapetežev in tudi nekaterih zagriženih nemških uradnikov. Fr. Kramberger.

Najboljši dokaz — Tako, gospod profesor, zdaj pa že lahko greste pogledat na vorojenčka. Jaz pa prinesem čas pudra. —Pudra? Torej že zopet hite ka.

Božično darilo za mladeniča, ki se zanima za tehniko

THE NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE

Spisal znani profesor na Stevens Institute of Technology v angleščini GEORGE W. BARNWELL

Podlago za mehanično znanje morete dobiti s knjigo NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE (v angleščini). Ta velika knjiga popisuje in v slikah pokaže temeljna dela mehanike. Razloži vam, kako mora znati najboljši mehanik; pojasnjuje uporabo vsakega stroja, orodja in meril. Pouchi, kako je treba vporabiti načrte (blueprints) ter vam tudi daje mnoge čunjskih tabel, da morete pospešiti svoje delo. Ne glede na to, ali ste početnik, vam bo ta knjiga koristna in mnogo potrebna — ali slik in risb. 576 strani, trdo vezana knjiga stane SAMO \$1.98. — Pošljite nam plačnico ml. Naročite pri K. GARNI SLOVENIC PUBLISHING COMPANY, 216 West 18th St. NEW YORK. — Zaloge ni več! Naročite to važno knjigo še danes!

TISKARNA S.N.P.J. v tiskarsko obrt spadajoča dela

SNPJ PRINTERY 2857-59 S. LAWDALE AVENUE CHICAGO, ILLINOIS

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali članice \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri aessenmtu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri član članove preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storijo, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je: Za Zdruc, dricave in Kanado \$6.00. Za Ciscro in Chicago je \$7.50

1 tednik in \$1.00 2 tednika in \$1.50 3 tednike in \$2.00 4 tednike in \$2.50 5 tednikov in \$3.00

Za Evropo je \$8.00

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2857 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Obsojenci

Vladimir Levstik

(Nadaljevanje.)

RAZMIŠLJENI VID

I.

Solska soba je bila podobna vsem brlogom, kolikor jih je umazanih, slabo zračenih, z vlažnimi stenami, svetlimi in lisastimi od vlage in od nesnage, ter s podom, ki škripalje pod nogami in je že ves črn, ves izdolben od stopinj. Rekel bi kratko, da se je prisposadljala večini prostorov, kamor hodi mladiča, ki peče življenja in sil, dan za dnevom po koristni prah za svoje prsi in za ukaželjno dušo po grdo ironijo naukov o starodavnih grški harmoniji notranje in telesne lepote.

Tudi tako bi jo mogel opisati: neprijemljivi značaj nje celotnega vtisa—o, kako ganljivo se je ujemal s prikaznijo, z glasom, s kretnjami, s pogledi in z vzorno pravilnostjo besed profesorja Maratona! Suh in dolg, v širokih, svetlikastih hlačah, z velikimi, zadirnimi čevlji, koščenega lica in dolgih učenjskih las, —tak je stopical ob katedru semintja, mrtvačkobele prste zakrivljene, da so držali okroglo manseto z nepopisnim jeklenim gumbom: ena—ena—dve! in na-

zaj: Redka rjava brada mu je štrlela v bizantinski strogosti; brki so viseli na desno in levo, oster in obrnjen k višjim rečem je stoloval nad njimi nos, oči pa so bile polne raznovrstnega vžičenja in so rile po stropu. Od časa do časa je segla desnica profesorja Maratona med častitljive škrice in je izvlekla ogromno modro ruto, v očičenje nočnočuh in nosu na zdravje. Tuintam se je ustavila gosta reka besedi; srdit plamen se je ukresal za naočniki, zardelo se je, kakor da so postala obširna ušesa še širja in daljša, zlovešče črte so se spustile izza nosu in ust med protje bizantinske brade; čudno so se raztegnile ustnice, zarumenelo je pet škrbin na rdečih dlesnih, in s susičastim, cvilečim glasom se je razleglo:

"Mir!"

Profesor Maraton je razlagal zgodovino, in lahko rečem, da ga je pazno poslušala vsaj desetina študentov. Včasih je zakrivila klop, zadržala je noga, zakumel je list, skrita preparacija je izgubila ravnatežje in se je premaknila s kolen na tla. Nekateri so rezljali z nožičkom po deski, upiraje poglede v Maratona, drugi so držali pesti pred ustni in so se menili z opreznim spetom. V zadnjih klopih so se dregali s čevlji in ravnili, in Va-

troslav Mekinda, ki je bil za ljubljen ter je vžival zategadelj posebno zavist in spštovanje med sošolci, je prebiral lilsto pismo.

Vid Breznik je napol pazil, napol je bil razmišljen. Objemalo ga je tisto čudovito razpoloženje, nekakšna omotica duha, ki ne sliši letnice in ne imena, a se vendar v bujnih sanjah igra z dogodki. Vid Breznik je sloanel na komolcih, držal je obedve pesti pod brado in se je čutil ta čas povsem razcepljenega, razdeljenega v dva človeka. Prvi je zasledoval z nenavadno in skorajda pretirano skrbnostjo, kako in koliko zakriva glava profesorja Maratona zdaj razpelo, zdaj sliko svetlega cesarja, ki sta s potrepeljivim dostojanstvom, zatemnela in prašna visela med desko in oknom. Drugi človek pravi in bistveni Vid Breznik takorekoč, je razsiral svoji duši pijane slike k pripovedovanju profesorja Maratona: o junaki bitki—Vid Breznik je bil preslihal kdaj, z gotovostjo pa je vedel, da pred rojstvom Kristovim—ko je vsa vojska te gaintega kralja, tolikointoliko tisoč moč, takointako oboroženih, izkryavela pod kopji rimskih legionarjev.

Hudobni jeziki so sicer trdili, da reči, ki jih pripoveduje Maraton v trenotkih svojega navdu-